

nadere 'bedingen en voorwaarden'²⁵ legde de Christelijke Gereformeerde Kerk de zaak van de vereniging weer in handen van de Nederduits Gereformeerde Kerken, die enkele weken later in 's-Gravenhage bijeen zou komen. Tijdens die synode vond uitvoerig overleg plaats met deputaten van de Christelijke Gereformeerde Kerk, die gekomen waren om het besluit van Leeuwarden nader toe te lichten. Daarbij konden een aantal misverstanden worden weggenomen. Op 15 september 1891 werd door de Nederduits Gereformeerde Kerken met algemene stemmen een Concept-Besluit aangenomen,²⁶ waarin de synode:

- a. genoeg neemt met het 'algeheel terzijde stellen' van de Concept-Acte, 'die door gedeputeerden *beiderzijds* in 1889 aan de synoden van *beide* kerken ... was ingediend' (!).
- b. de 'bedingen en voorwaarden' m.b.t. de kerk- en ambtserkenning aanvaardt en zich neerlegt bij de beëindiging van de formatie van nieuwe dolerende gemeenten.²⁷
- c. genoeg neemt met de '*slotverklaring*' van de Christelijke Gereformeerde Kerk inzake het beginsel van de eigen kerkelijke opleiding.²⁸

Cruciaal was nu de vraag, of de Nederduits Gereformeerde Kerken met dit Concept-Besluit hadden voldaan aan de door de Christelijke Gereformeerde Kerk te Leeuwarden 1891 voor de vereniging gestelde condities.

De deputaten, die de Christelijke Gereformeerde Kerk op de synode van de Nederduits Gereformeerde Kerken te 's-Gravenhage hadden vertegenwoordigd, verklaarden eenstemmig, 'dat huns inziens ... aan de bedingen en voorwaarden van de synode te Leeuwarden is genoeg gedaan, en dat daarom *de vereeniging in beginsel is gesloten*'.²⁹

Het kan niet ontkend worden, dat de Nederduits Gereformeerde Kerken met de eigenlijke voorwaarden van de Christelijke Gereformeerde Kerk akkoord

25. Ds. Van Andel, in zijn toespraak voor de Nederduits Gereformeerde Kerken te 's-Gravenhage 1891, acta, 78.

26. Voor de tekst van het Concept-Besluit, idem, 79-83.

27. Wel werd uitvoerig door de Nederduits Gereformeerde Kerken uiteengezet, wat dit 'zich neerleggen' allemaal *niet* zou kunnen inhouden! Acta, 81.

28. Door dit 'beding' tot een slotverklaring te bestempelen werd het in zekere zin door de Nederduits Gereformeerde Kerken buiten de sfeer van een accoord-verklaring gehouden. Ook hierbij werd wel commentaar geleverd, nl. dat de bedoeling van deze verklaring niet kan zijn 'het aloude beginsel van vrije studie te vernietigen'. Acta, 82.

29. Acta Christelijke Gereformeerde Kerk A'dam 1892, bijlage B, 6.